

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عرض کردیم دومین مؤیدی که شیخ انصاری (ره) برای صحت بیع فضولی ذکر کرده اخباری هستند که در باب اتجار به مال یتیم وارد شده اند ، شیخ انصاری تبعاً لصاحب جواهر فرمودند حتماً کسی که در مال یتیم تصرف و با آن تجارت کرده فضول بوده زیرا شخص بیگانه ای که ولی و وصی و وکیل و کلاً مأذون نبوده با مال یتیم تجارت کرده و بعد در روایات گفته شده : «الریح للیتیم» و این یعنی اینکه حتماً بیع و شراء فضولاً واقع شده و بعد ولی یتیم اجازه داده که در وراثت گفته : «الریح للیتیم» ، شیخ انصاری اینجور فرض کرده ولی وقتی ما به مجموع روایات اتجاز به مال یتیم مراجعه می کنیم می بینیم که در روایاتمان اسمی از شخص اجنبی و بیگانه برده نشده بلکه اخبارمان مربوط به وصی و ولی و کلاً کسی است که إذن در تصرف دارد که در اینصورت اخبار مذکور دیگر به بحث فضولی مربوط نمی شوند .

عرض کردیم اخبار مربوط به اتجار به مال یتیم به سه دسته تقسیم می شوند :

دسته ی اول یعنی اخبار ۸ و ۵ و ۲ از باب ۲ از ابواب من تجب علیه الزکاة که در ص ۵۷ و ص ۵۸ از جلد ۶ وسائل ۲۰ جلدی واقع شده اند ، (مطلقاً ضمان) اخباری هستند و دلالت دارند بر اینکه تاجر ضامن است ولی : الریح للیتیم .

دسته ی دوم یعنی خبر ۶ از باب ۲ از ابواب من تجب علیه الزکاة ص ۵۸ از جلد ۶ وسائل ۲۰ جلدی و اخبار ۱ و ۲ از باب ۹۲ از ابواب وصایا ص ۴۷۸ از جلد ۱۳ وسائل ۲۰ جلدی و اخبار ۱ و ۲ و ۳ از باب ۷۵ از ابواب ما یکتسب به ص ۱۹۰ از جلد ۱۲ وسائل ۲۰ جلدی ، اخباری هستند که دلالت دارند بر عدم ضمان تاجر إذا کان ناظراً أو وصیاً أو ملیاً .

دسته ی سوم یعنی خبر ۷ از باب ۲ از ابواب من تجب علیه الزکاة ص ۵۸ از جلد ۲ وسائل ۲۰ جلدی و اخبار ۱ و ۲ و ۳ از باب ۷۵ از ابواب ما یکتسب به ص ۱۹۰ از جلد ۱۲ وسائل ۲۰ جلدی ، اخباری هستند که دلالت دارند بر ضمان إذا لم یکن ملیاً یعنی اگر تاجر مال ندارد و فقیر است ضامن می باشد ولی اگر ملى و ثروتمند است ضامن نمی باشد .

خوب و اما همان طور که عرض شد وقتی ما به مجموع اخبار مراجعه می کنیم می بینیم که در روایاتمان اسمی از شخص اجنبی و بیگانه برده نشده بلکه اخبارمان مربوط به وصی و ولی و کسی است که إذن در تصرف دارد می باشند البته بین ملى و غیر ملى فرق گذاشته شده ، از طرفی اخبار دسته ی اول که بر مطلق ضمان دلالت داشتند نیز توسط اخبار دسته ی دوم و سوم مقید می شوند لذا استدلال شیخ انصاری به این اخبار برای اثبات صحت بیع فضولی بخاطر وجود همین اشکال صحیح نمی باشد و حضرت امام (ره) در ص ۱۶۶ از جلد ۲ کتاب البیع و آیت الله خوئی در ص ۶۸۹ از جلد ۲ مصباح الفقاهة و سید فقیه یزدی در ص ۱۱۹ از جلد ۲ حاشیه بر مکاسب و محقق نائینی در ص ۲۰ از جلد ۲

منیة الطالب و عده ای دیگر همگی به این استدلال شیخ اشکال کرده و فرموده اند اخبار مذکور اصلاً مربوط به بحث فضولی نمی باشند .

خوب و اما علاوه بر اشکال مذکور اشکال مهم دیگری نیز بر استدلال شیخ انصاری وارد است و آن اشکال این است که اگر استدلال شیخ درست باشد و واقعا بیگانه ای بامال یتیم فضولياً معامله ای کرده باشد و سپس آن معامله توسط صاحب مال اجازه داده شده باشد این یعنی اینکه عامل چه منفعت کرده باشد و چه ضرر کرده باشد صاحب مال معامله را قبول و آن را اجازه کرده لذا دیگر معنی ندارد که گفته شود : الریح للیتیم و أنت ضامن ، بنابراین ناچاریم بگوئیم شارع مقدس بخاطر حفظ مال یتیم تفصیل قائل شده و تعبداً فرموده اگر کسی که با مال یتیم تجارت می کند (چه مأذون باشد و چه بیگانه باشد) اگر ملى و ثروتمند باشد ضامن نیست ولی اگر غیر ملى و فقیر باشد ضامن می باشد .

(اشکال و پاسخ استاد) : همان طور که در روایتی که خواندیم (اخبار ۱ و ۲ از باب ۹۲ از ابواب وصایا) بحثمان در مورد وصی ای است که به آن اختیار داده شده که در اموال وصیت کننده تصرف کند و با آن تجارت کند و بعد سود به دست آمده را بین خودش و بین اولاد صغیر میت تقسیم کند .

شیخ اعظم انصاری (ره) بعد از ذکر اخبار مضاربه و اخبار اتجار به مال یتیم به عنوان مؤید برای صحت بیع فضولی به سراغ مؤیدی دیگر یعنی روایت ابن اشیم (در علم رجال به دو صورت اشیم أو اشیم خوانده شده) رفته و می فرماید : « و ربما یؤید المطلب أيضاً : بروایة ابن

أشیم الواردة فی العبد المأذون الذی دفع إلیه مال لیشتري به نسمة و یعتقها ، و یُحجَّه عن أبیه ، فاشتری أباه و أعتقه ، ثم تنازع مولى المأذون و مولى الأب و ورثة الدافع ، و ادعى كل منهم أنه اشتراه بماله ، فقال أبو جعفر علیه السلام : (یرد المملوک رقاً لمولاه ، و أىّ الفریقین أقاموا البینة بعد ذلك على أنه اشتراه بماله كان رقاً له .. الخبر) ؛ بناءً على أنه لولا كفاية الاشتراء بعین المال فی تملك المبیع بعد مطالبته المتضمنة لإجازة البیع ، لم یکن مجرد دعوى الشراء بالمال و لا إقامة البینة علیها كافیة فی تملك المبیع . »

خبر ابن اشیم خبر ۱ از باب ۲۵ از ابواب بیع حیوان می باشد که در ص ۵۲ از جلد ۱۳ و سائل ۲۰ جلدی ذکر شده است ، مراجعه و مطالعه کنید تا جلسه ی بعد آن را بخوانیم و مورد بررسی قرار دهیم إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرین